

01: Flere med svære og komplekse psykiske problemer og handicap får udgifterne til at stige

MOMENTUM. 14. ÅRGANG. 9. UDGAVE
KL. 30. MAJ 2022

Af Kim Andreasen

Flere med svære og komplekse psykiske problemer og handicap får *udgifterne* til at stige

Væksten i kommunernes udgifter til det specialiserede socialområde har været voldsom de seneste år. Det skyldes især, at stadig flere borgere bliver ramt af meget komplekse psykiske problemer og fysiske handicap og derfor har brug for omfattende hjælp, viser ny undersøgelse. Udgifterne er de seneste år steget mere, end kommunerne har fået tilført, og hvis ikke de kompenseres i de kommende økonomiforhandlinger, kan det få konsekvenser for den øvrige velfærd, lyder det fra KL's formand.

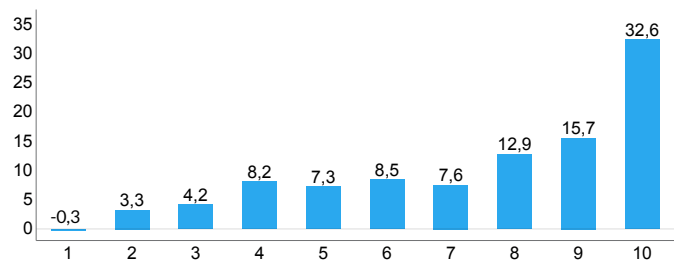
Når man kigger på kurverne for kommunernes udgifter til det specialiserede socialområde i de seneste år, er de godt på vej til at vokse ovenud af de diagrammer, de er indsat i. Siden 2018 har kommunerne således brugt 2,7 milliarder kroner ekstra på hjælp og behandling til udsatte børn og unge, voksenhandicappede og borgere med psykiske lidelser og andre grupper under det specialiserede socialområde. Alene fra 2020 til 2021 er udgifterne til området steget med 1,6 mia. kr.

Men hvad er det, der får kommunernes udgifter til det specialiserede socialområde til at vokse så voldsomt i de her år? En ny analyse fra Momentum har dykket ned i 21 kommuners økonomi for det specialiserede socialområde og set nærmere på udgifterne til godt 9.000 voksne borgere på botilbud, som er en af de største udgiftsposter. Her har de 21 kommuner oplevet en stigning i udgifterne fra knap 5 milliarder kroner i 2018 til godt 5,6 milliarder kroner i 2021, hvilket giver en stigning på 14 procent på bare tre år ud over den almindelige pris og lønudvikling.

Analysen viser, at udgiftsstigningen især skyldes, at de borgere på botilbuddene, som får de dyreste tilbud, bliver endnu dyrere. Nærmere bestemt står de dyreste 20 procent for 50 procent af stigningen i udgifterne. Og ser man på antallet af borgere med dyre foranstaltninger, så er det også blandt de dyre tilbud, der er sket den største stigning, da der er kommet 25 procent flere med tilbud med pris på over 5 millioner kroner og 56 procent flere med et tilbud, der koster 2 til 5 millioner kroner. De 21 kommuner angiver, at flere borgere bliver ramt af meget komplekse psykiske problemer og handicap – og ofte flere problemer på én gang – og derfor har de brug for meget omfattende hjælp.

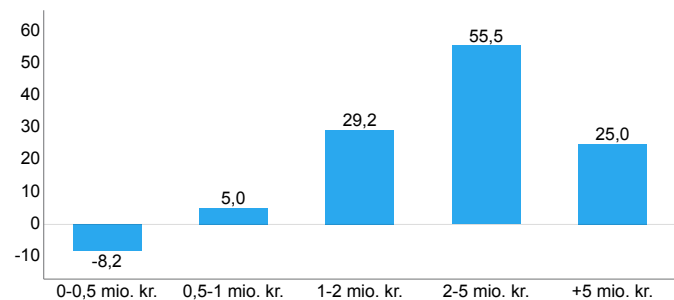
Det kan Line Loldrup, leder af Myndighed, Specialteam og Vendepunktet, Handicap og Psykiatri i Ringkøbing-Skjern Kommune – en af de 21 kommuner, der indgik i analysen – bekræfte.

Andel af samlet udgiftsstigning fordelt på niveauet for prisen på borgernes tilbud, 2018-21 (%)

Note: Decilopdelingen betyder, at 1 er de 10% billigste og 10 de 10% dyreste
Kilde: KL. Egne beregninger på baggrund af data fra 21 kommuner

Udviklingen i antal borgere på botilbud fordelt på årsprisen på tilbuddet, 2018-21 (%)

Kilde: KL. Egne beregninger på baggrund af data fra 21 kommuner

»Vi har fem kategorier af borgere, der trækker mange ressourcer. Det er unge med svære spiseforstyrrelser, borgere med autisme og med et udviklingshandicap, borgere med autisme og udadreagerende adfærd, udviklingshæmmede med en dom og borgere med en psykiatrisk lidelse, der samtidig har et misbrug.« fortæller Line Loldrup.

Hun peger på, at flere af borgerne i de fem kategorier har så store komplekse problemer, at de kræver en til en-støtte døgnet rundt, blandt andet fordi de både kan være selvskadende og udadreagerende.

: Hvis vi kun får penge til at dække den demografiske udvikling, så betaler man jo kun en af regningerne som kommunerne står med, og kommunerne vil derfor blive nødt til at dække de stigende udgifter til det specialiserede socialområde ved at tage fra nogle af de store vedfærdsområder som børne- og ældreområdet»

Martin Damm,
formand for KL

»Der er også nogle rammer, som gør, at udgifterne til en borger kan stige kraftigt. For eksempel må vi ikke bare flytte en borger i tilfælde af, at han eller hun kommer i en situation, hvor bopælen ikke længere er optimal for borgerens liv. Så kan vi være nødt til at sætte ekstra mandskab ind for at kompensere. Det er faktorer, der gør, at en borger pludselig kan blive meget dyrere fra den ene dag til den anden, og at økonomien derfor bliver svær at styre«, siger Line Loldrup.

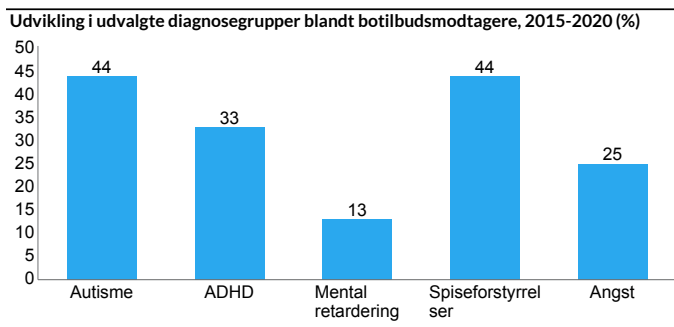
Ser man på landsdækkende registre viser en opgørelse også, at flere af de kombinationer, som de 21 kommuner i analysen – herunder Ringkøbing-Skjern Kommune – peger på som komplekse, er i vækst. For eksempel er antallet af botilbudsmottagere med autisme og mental retardering steget med 50 procent siden 2015, antallet med autisme og ADHD med 91 procent og autisme med voldsdømme med 90 procent, lige som antallet af botilbudsmottagere generelt med en psykiatrisk diagnose og en voldsdømme er steget med 90 procent.

Pengene er ikke fulgt med

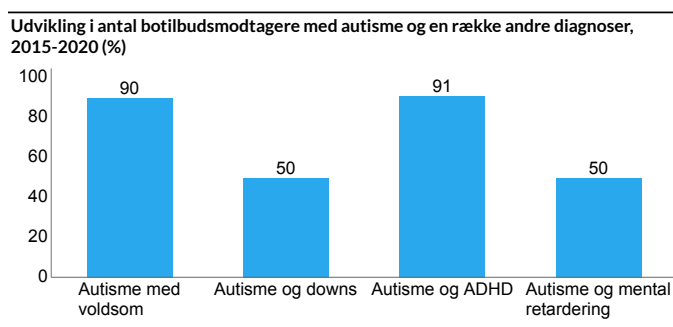
I Horsens kan borgmester Peter Sørensen (S) konstatere, at udgifterne til det specialiserede socialområde har været i vækst hen over de seneste 10 år. Han betegner udviklingen i udgifterne som nærmest eksplosiv set i forhold til andre områder.

»Vi får flere og flere borgere med komplekse problemer. Det er helt indiskutabelt, at vi som kommune skal hjælpe denne svage gruppe, og det siger loven i øvrigt også, at vi skal. Udfordringen er bare, at pengene ikke er fulgt med. Når omkostningerne stiger så meget på det specialiserede socialområde, kan vi ikke gøre ret meget andet end at tage dem fra de øvrige velfærdsområder – det vil sige fra rød stue i børnehaven, 4b oppe på skolen og ældreplejen«, siger Peter Sørensen.

I den sammenhæng er det, der bekymrer Horsens-borgmesteren mest, at man fra Christiansborg – og det gælder begge fløje af folketingssalen – giver udtryk for, hvor meget kommunerne skal kunne levere på det specialiserede socialområde.

Note: Data fra 69 kommuner
 Kilde: KL. Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Note: Data fra 69 kommuner
 Kilde: KL. Egne beregninger på baggrund af registerdata.

»Og det vel at mærke, uden at man har lyst til at betale for det. Så skruer man forventningerne helt urealistisk op til kommunerne, hvor økonomien slet ikke rækker til landspolitikernes store ambitioner«, siger Peter Sørensen.

Han håber derfor, at de igangværende forhandlinger mellem KL og regeringen om kommunernes økonomi i 2023 vil løfte det specialiserede socialområde specifikt, og hvis ikke det sker, at

: Vi får flere og flere borgere med komplekse problemer. Det er helt indiskutabelt, at vi som kommune skal hjælpe denne svage gruppe, og det siger loven i øvrigt også, at vi skal. Udfordringen er bare, at pengene ikke er fulgt med. Når omkostningerne stiger så meget på det specialiserede socialområde, kan vi ikke gøre ret meget andet end at tage dem fra de øvrige velfærdsområder - det vil sige fra rød stue i børnehaven, 4b oppe på skolen og ældreplejen

Peter Sørensen,
 borgmester i Horsens Kommune

Christiansborg-politikerne vil tage ansvaret for, at kommunerne må tage pengene til området fra skoler, daginstitutioner, ældreområdet eller nogle af de andre velfærdsområder i kommunerne.

»Jeg vil gerne understrege, at jeg ikke peger fingre ad den nuværende regering. Der er tale om et økonomisk svigt af området hen over mange år. Rent faktisk står der i økonomiaftalerne med skiftende regeringer, at man skal finde løsninger på problemet, så den her udvikling har været undervejs i flere år, uden at der er sket noget«

Jakob Kjellberg, sundhedsøkonom og professor ved VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, er ikke overrasket over den kraftige stigning i kommunernes udgifter til det specialiserede socialområde, hvor der også igennem en længere periode er sket stor stigning i antallet med diagnoser.

»Men det er godt at få mere detaljerede data, der viser, at det er de tungeste og mest komplicerede sager, der er med til at forårsage den kraftige stigning i udgifterne, siger Jakob Kjellberg og understreger, at det bliver svært for kommunerne at finde pengene til at dække udgifterne til området, og at de derfor kan blive nødt til at tage penge fra andre områder for at kompensere.

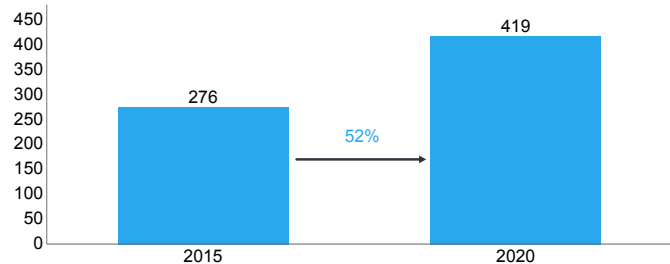
Ifølge Jakob Kjellberg synliggør analysen et stort behov for at få bedre viden om, hvad der virker, og hvad man eventuelt kan gøre anderledes for de hårdest ramte og dermed også dyreste borgere.

»Det specialiserede socialområde er ikke præget af overvældende evidens for, hvordan man kan gribe tingene an på en anden, smartere og måske mindre ressourcerelevende måde – hverken når det gælder forebyggelse eller behandling. Vi er nok også nødt til at tænke indsatsen tættere sammen med bl.a. psykiatrien på en anden måde, end vi gør i dag«, siger han.

Nødvendigt med ekstra midler

KL forhandler i øjeblikket om kommunernes økonomi for 2023 med regeringen. Med resultaterne af den nye analyse håber formand Martin Damm på, at regeringen får øjnene op for, hvor stort et pres der er på området – og ikke mindst udsigterne til, at presset fortsætter de kommende år.

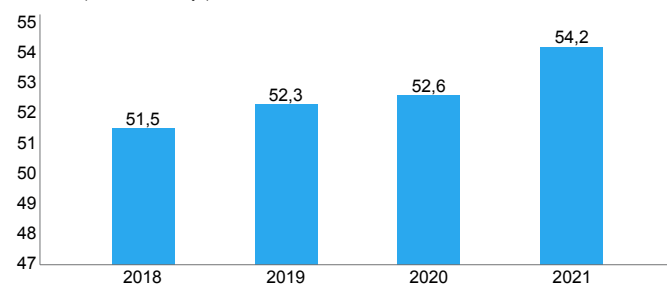
Udvikling i antal botilbudsmottagere med både psykiatrisk diagnose og voldsdøm, 2018-21

Note: Data fra 69 kommuner

Kilde: KL. Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Udviklingen i kommunale udgifter på det specialiserede socialområde i regnskab 2018-21 (mia. kr. 2022 pl)

Kilde: Momentum. Egne beregninger pba. kommunale regnskabstal

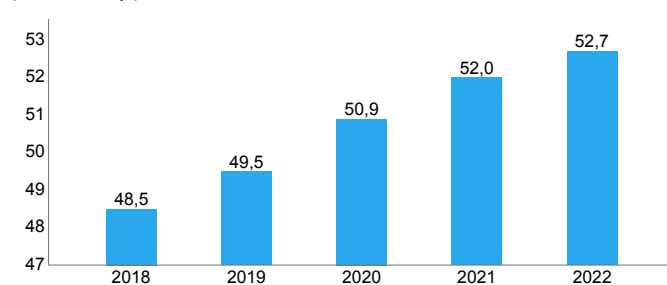
»Vi vil gerne skabe en bedre hverdag for vores udsatte borgere og give dem den behandling og omsorg, de har brug for. En ambition, som politikerne i Folketinget deler med os. Men hvis vi skal kunne løfte den opgave fremover, er det nødvendigt, at vi får tilført ekstra midler,« siger Martin Damm.

Han peger på, at kommunerne fra 2019 til 2022 har øget budgetterne til det specialiserede socialområde med 4,2 milliarder kroner, uden at der tilnærmelsesvis er fulgt penge med. Økonomaftalerne har i samme periode givet kommunerne 5,8 milliarder kroner, men størstedelen er dog givet til at håndtere det stigende antal ældre og børn – det såkaldte demografiske træk, og kun omkring 1,5 milliarder kroner af beløbet har været til serviceløft. Kommunerne har derfor måttet finde pengene til psykisk syge og handicappede i andre dele af de kommunale budgetter.

Finansminister Nicolai Wammen spillede op til det første forhandlingsmøde ud med et forslag om, at kommunerne kan få 1,25 mia. kr. til at dække de demografiske stigninger i 2023. Men fortsætter udgiftsstigninger på det specialiserede socialområde i samme gennemsnitlige takt som de foregående år, vil det betyde en udgiftsstigning på 900 millioner kroner. Derfor mener Martin Damm heller ikke, at regeringen kan sige, at de dækker udgifterne til den demografiske udvikling.

»Hvis vi kun får penge til at dække den demografiske udvikling, så betaler man jo kun en af regningerne, som kommunerne står med, og kommunerne vil derfor blive nødt til at dække de stigende udgifter til det specialiserede socialområde ved at tage fra nogle af de store vedfærdsområder som børne- og ældreområdet,« siger Martin Damm.

Udviklingen i kommunernes budgetter på det specialiserede socialområde 2018-22 (mia. kr. 2022 pl)

Kilde: Momentum. Egne beregninger pba. kommunernes budgetter

MOMENTUM – 30. MAJ 2022, 14. ÅRGANG, 9. UDGAVE
UDGIVER: KL

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR: KRISTIAN VENDELBO

REDAKTION: JENS BAES-JØRGENSEN

MOMENTUM@KL.DK
WEIDEKAMPSTADEN 10, POSTBOKS 3370, 2300 KBH. S
Gratis elektronisk abonnement kan tegnes på
WWW.KL.DK/MOMENTUM

DESIGN: KONTRAPUNKT - LAYOUT: KOMMUNEFORLAGET
ARTIKLER KAN CITERES MOD KILDEANGIVELSE